

Aanleiding en doel

Woensdag 6 december 2023 is de decembercirculaire gemeentefonds verschenen. In de circulaire staat informatie over de hoogte van de uitkering uit het gemeentefonds.

Kader

De algemene uitkering is de belangrijkste inkomstenbron van gemeenten. De verdeling van de algemene uitkering is gebaseerd op de Financiële-Verhoudingswet. Door middel van circulaire informeert het Rijk de gemeenten over de ontwikkeling van de omvang en verdeling van het gemeentefonds.

Argumenten en afwegingen

N.v.t.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

N.v.t.

Financiële consequenties

Binnen het gemeentefonds is de algemene uitkering de grootste component. Het bedrag aan algemene uitkering wordt verdeeld over de gemeenten via maatstaven, zoals het inwonertal en de oppervlakte van een gemeente, een aan de maatstaven gekoppeld gewicht (bedrag per eenheid) en de uitkeringsfactor. Die drie zijn aan wijzigingen onderhevig. Naast de algemene uitkering bestaan decentralisatie- en integratieuitkeringen die op een andere wijze worden verdeeld.

Toelichting resultaat gemeentefonds 2023	Dec. Circ.	Sept. Circ.	Verschil
Concernresultaat gemeentefonds	7.660	-	7.660
<u>Te betrekken bij resultaatbestemming jaarrekening 2023:</u>			
1. Basisregistratie personen	-		
2. Compensatieregeling Voogdij 18+	-		
3. Hervormingsagenda Jeugd	-		
4. Energietoeslag	-		
5. Invoeringskosten Omgevingswet	-		
6. Meerkosten Oekraïne sociaal domein	-		
7. Uitvoering gebiedsgerichte aanpak	-		
8. Maatschappelijke begeleiding	-		
9. Sectorale ontwikkelpaden	85		
10. ELIP	-		
11. Sociale voorzieningen Groningen	<u>250</u>		
	-335		-335
Vrij besteedbaar concernresultaat gemeentefonds	7.325	-	7.325

Het vrij besteedbare concernresultaat is 7,3 miljoen euro voordelig. Dit resultaat ontstaat met name doordat het CBS de maatstaf 'Huishoudens met een laag inkomen' heeft geactualiseerd. Hierdoor is landelijk ruim 200 miljoen euro meer verdeeld via deze maatstaf en moet de uitkeringsfactor met 7 punten worden verlaagd. Daarnaast is een aantal andere maatstaven geactualiseerd, zoals het aantal uitkeringsontvangers. Per saldo leidt dit tot een voordeel van bijna 8 miljoen euro. De uitkomsten van de decembercirculaire 2023 worden hierna uiteengezet.

Ontwikkeling maatstaven

De berekening van de algemene uitkering bestaat uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle maatstaven met het bijbehorende gewicht per maatstaf (bedrag per eenheid). De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor. De uitkeringsfactor zorgt ervoor dat de beschikbare middelen in het gemeentefonds aansluiten met de verdeling op basis van de maatstaven.

Normaliter geeft de ontwikkeling van de maatstaven geen grote afwijkingen bij de decembercirculaire. Dat is dit jaar anders omdat de maatstaf huishoudens met een laag inkomen door het CBS is geactualiseerd. Deze actualisatie betreft een periode van twee jaar (van peiljaar 2020 naar peiljaar 2022). Omdat het een belangrijke maatstaf is stijgt landelijk het bedrag dat met deze maatstaf wordt verdeeld met ruim 200 miljoen euro. Omdat er dus meer wordt verdeeld via de maatstaven moet de uitkeringsfactor (met 7 punten) dalen om te voorkomen dat er meer wordt uitgekeerd dan er beschikbaar is aan middelen in de algemene uitkering.

Deze maatstaf kunnen wij niet zelfstandig schatten omdat deze afhankelijk is van landelijke ontwikkelingen en er nog correcties worden gemaakt voor verschillen in grootte en samenstelling van het gestandaardiseerd inkomen van de huishoudens. Volgens actuele informatie van het CBS neemt het aantal huishoudens met een laag inkomen in Groningen met 2.300 toe. We zijn daarmee de gemeente met de sterkste toename van het aantal huishoudens met een laag inkomen (zowel absoluut als procentueel).

We ontvangen daarom per saldo ruim 8 miljoen euro meer via de algemene uitkering. Een mogelijk structurele doorwerking van deze maatstaf wordt betrokken bij de actualisatie van het financieel meerjarenbeeld in het voorjaar 2024. De afname van het aantal uitkeringsontvangers leidt tot een negatieve bijstelling van 800 duizend euro.

Bijstelling van OZB-belastingcapaciteit in 2021 en het uitkeren van de verdeelreserve in 2021 (+1 punt) geven een nadelig resultaat van 0,3 miljoen euro.

Taakmutaties

Aan het gemeentefonds kunnen afzonderlijke bedragen worden toegevoegd voor nieuwe taken en voor intensivering van bestaande taken. Dat leidt tot extra ontvangsten. Ook kunnen afzonderlijke bedragen worden uitgenomen voor het geheel of gedeeltelijk vervallen van bestaande taken. Dat zijn kortingen, die tot minder middelen leiden. Zowel de groei als de krimp zijn in principe afweegbaar.

Taakmutaties (bedragen x € 1.000)	Beleidsveld	2023
1. Basisregistratie personen	<i>Algemene middelen</i>	22
2. Compensatieregeling Voogdij 18+	<i>Algemene middelen</i>	30
3. Hervormingsagenda Jeugd	<i>Algemene middelen</i>	22
Totaal taakmutaties		74

1. Basisregistratie personen

Met betrekking tot de basisregistratie Personen (BRP) vindt een drietal mutaties plaats. In verband met extra gebruik door gemeenten in 2022 wordt een aanvullende bijdrage doorbelast van 1,1 miljoen euro. In verband met een experiment waarbij gemeenten ingeschrevenen actief moeten informeren ontvangen gemeenten een incidentele vergoeding van 0,8 miljoen euro. Tot slot ontvangen gemeenten een vergoeding van bijna 1,9 miljoen euro in verband met extra kosten die zij maken als gevolg van aanpassingen aan het logisch ontwerp van de BRP. We ontvangen 22 duizend euro in 2023.

Voorstel: de ontvangst van 22 duizend euro in 2023 wordt verrekend met de algemene middelen.

2. Compensatieregeling Voogdij 18+

Binnen de integratie-uitkering Voogdij 18+ resteert nog een budget van 2,1 miljoen euro, als gevolg van aanvullend toegekende loon- en prijsontwikkeling. Dit resterend budget is in 2023 niet nodig voor de compensatieregeling en wordt zoals gebruikelijk overgeheveld naar de algemene uitkering.

Voorstel: de ontvangst van 30 duizend euro in 2023 wordt verrekend met de algemene middelen.

3. Hervormingsagenda Jeugd

In de septembercirculaire 2021 is 1,314 miljard euro voor 2022 beschikbaar gesteld ter compensatie van tekorten in de jeugdzorg. Op dat moment is, na overleg met de VNG, besloten om hiervan 9 miljoen euro over te hevelen naar de begroting van het ministerie van VWS voor de uitvoering van de hervormingsagenda in 2022. Echter blijkt nu dat het ministerie niet het gehele bedrag heeft besteed. Het restant van bijna 1,1 miljoen euro wordt daarom nu teruggeboekt naar de algemene uitkering van het gemeentefonds.

Voorstel: de ontvangst van 22 duizend euro in 2023 wordt verrekend met de algemene middelen.

Integratie- en decentralisatie-uitkeringen

Integratie- en decentralisatie uitkeringen zijn geldstromen binnen het gemeentefonds, die niet via de normale verdeelmaatstaven worden verdeeld. Ze hebben een aparte verdeling en een eigen groei. Het geld is onderdeel van het gemeentefonds en is daarmee vrij besteedbaar. Het Rijk doet in veel gevallen wel onderzoek naar de effecten van de toegekende middelen maar kan het geld niet terugvorderen. Het anders inzetten van de middelen dan door het Rijk gewenst zou negatieve consequenties kunnen hebben voor eventuele toekenningen in de toekomst. De decembercirculaire 2023 leidt tot de volgende aanpassingen:

IU's, DU's SU's	(x € 1.000)	Beleidsveld	2023
4. Energietoelage		Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening	17.102
5. Invoeringskosten Omgevingswet		Algemene middelen	1.020
6. Meerkosten Oekraïne sociaal domein		Algemene middelen	229
7. Uitvoering gebiedsgerichte aanpak		Algemene middelen	43
8. Maatschappelijke begeleiding		Algemene middelen	114
9. Sectorale ontwikkelpaden		Werk en activering	85
10. Einde lening inburgeringsplicht (ELIP)		Algemene middelen	9
11. Sociale voorzieningen Groningen		College, gemeenteraad en griffie	250
Totaal mutaties			18.852

4. Energietoelage

Het kabinet heeft als prioriteit mensen met een laag inkomen te ondersteunen bij het voldoen van de energierekening. Hiervoor zijn in navolging van 2022 ook in 2023 middelen aan het gemeentefonds toegevoegd (1,4 miljard euro waarvan 500 miljoen euro al in 2022). Inmiddels is de noodzakelijke wijziging van de Participatiewet aangenomen door de Tweede en Eerste Kamer en kan de overige 900 miljoen euro worden uitgekeerd. Voor de vangnetregeling is een bedrag van 32,5 miljoen euro gereserveerd op de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Van de overige 867,5 miljoen euro wordt 15,5 miljoen euro verdeeld op grond van de verdeelherstelactie 2022, waarmee gemeenten die in 2022 nadeel hadden van de gehanteerde verdeelsystematiek een aanvulling ontvangen. Het restant wordt, in samenhang met de 500 miljoen euro die in januari aan gemeenten is uitgekeerd, verdeeld op basis van het aantal huishoudens met langdurig laag inkomen (<120% van het sociaal minimum). Wij ontvangen 17,1 miljoen euro.

Voorstel: in het verzamelvoorstel begrotingswijzigingen is al vooruitgelopen op deze ontvangst. Er is voorgesteld om de begroting 2023 hiervoor alvast te wijzigen zodat de ontvangst en uitgaven rechtmatig plaats kunnen vinden in 2023. Toekenning in deze circulaire heeft daarom dus geen gevolgen meer.

5. Invoeringskosten Omgevingswet

De financiële middelen vanuit het Coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV worden ingezet voor het bereiken van de doelen van de Omgevingswet. Met het uitkeren van 103 miljoen euro in 2023 kunnen de ontvangende partijen in hun transitie zorgdragen dat ze aangesloten, geoefend en ingeregeld zijn en voldoen aan de in de Omgevingswet gestelde eisen. Er volgt nog een stelsevaluatie, waarbij de daadwerkelijk gemaakte kosten in kaart worden gebracht. Op de aanvullende post bij het ministerie van Financiën staat nog een reservering van in totaal ruim 151 miljoen euro voor gemeenten (71 miljoen euro in 2024 en 80 miljoen euro in 2025). Wij ontvangen ruim 1 miljoen euro in 2023.

Voorstel: op basis van het Coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV is reeds rekening gehouden met de ontvangst van de invoeringskosten Omgevingswet in 2023 t/m 2025. Toekenning in deze circulaire heeft daarom dus geen gevolgen meer.

6. Meerkosten Oekraïne sociaal domein

De verantwoordelijkheid voor de zorg en ondersteuning vanuit de Wmo 2015 en de Jeugdwet, de uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg, het Rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek uit de Wet publieke gezondheid, ligt ook voor Oekraïense ontheemden bij gemeenten. Het aantal Oekraïense ontheemden is dusdanig groot in omvang dat dit niet als een onderdeel van gebruikelijke fluctuaties gezien kan worden. Daarnaast leidt de opvang van Oekraïense ontheemden tot clustering bij specifieke gemeenten (gemeenten waar opvanglocaties zijn gerealiseerd). Het kabinet heeft besloten gemeenten te compenseren voor de extra kosten die zij voor bovengenoemde taken maken. Wij ontvangen 229 duizend euro in 2023.

Voorstel: de ontvangst van 229 duizend euro te betrekken bij de resultaatbepaling bij de jaarrekening 2023.

7. Uitvoeringskosten gebiedsgerichte aanpak

Bij uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied zijn naast het ministerie van LNV ook medeoverheden betrokken. Gemeenten spelen naast provincies en waterschappen een belangrijke rol bij de totstandkoming van de provinciale gebiedsprogramma's en dat vraagt extra inzet van personeel. Deze decentralisatie-uitkering is een bijdrage in de gemaakte kosten vanuit gemeenten voor hun bijdrage aan gebiedsprogramma's in 2023. De bijdrage aan gemeenten bedraagt in totaal 10 miljoen euro. De verdeelsleutel die hiervoor wordt gehanteerd, is in overleg met de VNG tot stand gekomen en is gebaseerd op CBS gegevens: percentages agrarisch landgebruik en bos en het aantal landbouwbedrijven. We ontvangen 43 duizend euro in 2023.

Voorstel: de ontvangst van 43 duizend euro te betrekken bij de resultaatbepaling bij de jaarrekening 2023.

8. Maatschappelijke begeleiding

Conform de Wet inburgering 2013 voorziet het college in de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden. Gemeenten ontvangen een aanvulling op de middelen die zij hiervoor al ontvangen hebben. In totaal gaat het om een bedrag van 8 miljoen euro. We ontvangen 114 duizend euro in 2023.

Voorstel: de ontvangst van 114 duizend euro te betrekken bij de resultaatbepaling bij de jaarrekening 2023.

9. Sectorale ontwikkelpaden

De ministeries van SZW en OCW willen (zij-)instroom en doorstroom van werkenden en werkzoekenden, veelal met een afstand tot de arbeidsmarkt, in kratesectoren bevorderen. Daarvoor worden samen met brancheorganisaties sectorale ontwikkelpaden tot stand gebracht. Ontwikkelpaden bestaan uit opeenvolgende functies met daaraan gekoppelde (delen van) opleidingen. Gestart is met ontwikkelpaden voor de kinderopvangsector en voor de functie energiefixer (met doorstroom in de sectoren bouw/techniek/energie). De beide ministeries willen de sectorale ontwikkelpaden niet alleen tot stand brengen, maar ook bijdragen aan de implementatie in de arbeidsmarktregio's. Daarvoor werken de ministeries samen met enkele centrumgemeenten van arbeidsmarktregio's die de (verkenning van de) implementatie van de ontwikkelpaden als vooruitlopende regio's willen oppakken. De uitvoering in deze arbeidsmarktregio's wordt gevolgd met onderzoek waaraan centrumgemeenten hebben aangegeven te willen meedoen. Het doel van deze uitkering is centrumgemeenten van arbeidsmarktregio's tegemoet te komen in de kosten die zij gaan maken voor de implementatie van de sectorale ontwikkelpaden. Dit betreft naar verwachting zowel coördinatiekosten als kosten voor dienstverlening. De uitkering wordt verstrekt aan de centrumgemeenten van 10 arbeidsmarktregio's. Het totale bedrag bedraagt circa 1,2 miljoen euro (inclusief BTW). De verdeling vindt plaats op basis van afspraken die met arbeidsmarktregio's zijn gemaakt.

Voorstel: we ontvangen de middelen in onze hoedanigheid van centrumgemeente. De ontvangst van 85 duizend voor Sectorale ontwikkelplannen wordt betrekken bij de resultaatbepaling en -bestemming bij de jaarrekening 2023.

10. Einde lening inburgeringsplichtig (ELIP)

ELIPs zijn inburgeraars die hun lening voor de inburgering (vrijwel) volledig hebben uitgeput, maar nog steeds inburgeringsplichtig zijn. Gemeenten kunnen inburgeraars die tot deze doelgroep behoren begeleiden bij het afronden van hun inburgeringstraject. Gemeenten gaan zelf over de wijze van invulling van de begeleiding en de selectie van inburgeraars die daarvoor in aanmerking komen. Niet voor iedereen is ondersteuning nodig. Gebleken is dat een meerderheid van de ELIPs uiteindelijk op eigen kracht aan de inburgeringsplicht kan voldoen. Via een decentralisatie-uitkering worden middelen aan gemeenten beschikbaar gesteld voor begeleiding en het financieel ondersteunen van ELIPs bij het betalen van extra cursussen of examengelden.

Gebleken is dat het aantal inburgeraars, dat tot de ELIP-groep behoort, in de loop van dit jaar tegen de verwachting in is gestegen. Daarom heeft de minister van SZW besloten om voor de komende jaren extra middelen voor deze doelgroep beschikbaar te stellen. Hiervan komt 1,1 miljoen in 2023 euro beschikbaar. We ontvangen 9 duizend euro in 2023.

Voorstel: mutaties onder de 15 duizend euro worden verrekend met de algemene middelen.

11. Behoud sociale voorzieningen Groningen

Conform de motie Nijboer c.s. stelt het kabinet financiële middelen beschikbaar voor leefbaarheid aan vier gemeentes in het aardbevingsgebied. Dit met als doel om de brede welvaart te bevorderen, onder andere door het voorkomen van verdere verdwijning van sociale voorzieningen, in het kader van de Sociale Agenda zoals omschreven in Nij Begun, de kabinetsreactie op de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen. Vooruitlopend op de bredere generatielange sociale agenda wordt er in 2023 een beperkt bedrag door middel van een decentralisatie uitkering beschikbaar gesteld. Hierdoor kunnen sociale voorzieningen in de uiteindelijke afweging van de Sociale Agenda behouden blijven. De middelen zijn verdeeld op basis van de hoeveelheid middelen die de gemeenten nodig achten om de brede welvaart te bevorderen door het behoud van de sociale voorzieningen. We ontvangen 250 duizend euro in 2023.

Voorstel: de ontvangst van 250 duizend euro wordt betrokken bij de resultaatbepaling en -bestemming bij de jaarrekening 2023.

Overige consequenties

N.v.t.

Vervolg

De financiële effecten zullen in juli worden meegenomen bij de jaarrekening 2023. Het structurele effect van de maatstaf 'Huishoudens met een laag inkomen' wordt betrokken bij de actualisatie van het Financieel Meerjarenbeeld 2024-2028.

Lange Termijn Agenda

Maart 2024

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

burgemeester,
Koen Schuiling

secretaris,
Christien Bronda

Dit raadsvoorstel is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.